אמרי נועם

פרשת תולדות

שבת שלום ומבורך

ד׳ בכסלו | תשפ״ז | 14 בנובמבר 2026

רוצים לקבל את העלון בדואר האלקטרוני?

זמני השבת

עיר	הדלקת נרות 13.11	צאת שבת 14.11
ירושלים	16:00	17:18
תל אביב	16:22	17:20
חיפה	16:09	17:18

לפי השעה המקומית בישראל

הטוב שמסתתר בפנים

לפרשת השבוע
הרב ראובן קוקלין

הטוב החבוי בנשמה אינו תמיד ניכר במעשים.

בפירוש הפסוק ״וירח את ריח בגדיו ויברכהו״ מסבירים חז״ל שהמילה ״בגדיו״ רומזת גם ל״בוגדיו״ — לבוגדים ולרשעים שבעם ישראל (סנהדרין לז ע״א). יצחק הרגיש בטוב החבוי אפילו באותם רשעים שעתידים לצאת מיעקב.

אך כאן מתעוררת שאלה: מדוע דווקא הריח הוא שעורר את יצחק לברך?

כדי להבין זאת, נתבונן בתכונה מיוחדת של חוש הריח. אדם נוטל תפוח יפה ומעורר תיאבון. צבעו נאה, הוא שלם, ולמראה עיניים ראוי בהחלט לאכילה. אך כשהוא מקרב אותו לפיו, הוא מרגיש לפתע בריח לא נעים ומבין שהתפוח החל להירקב. המראה החיצוני לא הסגיר זאת, ואילו הריח אִפשר לו לחוש מה מתרחש בפנים. אפילו מיקומו של האף מעל הפה מאפשר לריח לעורר את תשומת ליבנו עוד בטרם נטעם את המזון.

נמצא שחוש הריח מסוגל לגלות את מה שאינו נראה לעין. בתכונה זו אפשר לראות רמז ליכולת רוחנית: להבחין במהותו הפנימית של האדם מעבר למראהו החיצוני. בגמרא נאמר שהמשיח יהיה ״מורח ודאין״ — יריח וישפוט (סנהדרין צג ע״ב). וגם כאן מתעוררת שאלה: מדוע חשובה כל כך היכולת לדון דווקא על פי הריח? לאור האמור אפשר להסביר שחוש הריח מבטא כאן את היכולת להכיר את האדם כפי שהוא באמת, לחדור מבעד למעטפת החיצונית ולהבחין במהותו הפנימית.

כך אפשר להבין גם את הריח שהרגיש יצחק. הוא חש בטוב הפנימי שברשעים העתידים לצאת מיעקב, אף שטוב זה לא ניכר במעשיהם.

במדרש בראשית רבה (סה, כב) מובא בהקשר זה סיפורו של יוסף משיתא. בשליחות האויבים הוא נכנס לבית המקדש והוציא מנורת זהב — מעשה שאפילו הגויים פחדו לעשותו. במבט ראשון קשה להעלות על הדעת בגידה חמורה מזו. אולם כשדרשו ממנו להיכנס שוב, הוא התעשת וסירב בתוקף. אף שהרומאים הענישו אותו באכזריות, הוא לא הסכים לשוב על מעשהו.

דווקא כאן מתגלה הטוב שנותר חבוי בנשמתו גם בשעה שהיה רחוק מה׳. הנכונות לסבול, ובלבד שלא להכעיס שוב את בוראו, מלמדת עד כמה עמוק היה טוב זה מושרש בו. את הטוב הזה הרגיש יצחק באותו הריח.

נקודה למחשבה

האחריות לדעת

בתורה מוזכרות כמה פעמים טעויות של אבימלך, ולצידן טענתו שהדברים נעשו בלא ידיעתו.

כאן מתעוררת שאלה מוסרית בדבר גבולותיה של טענת אי־הידיעה. אדם עשוי להיות נקי מכוונה לפגוע, ועדיין מוטלת עליו אחריות לברר את המציאות שבה הוא פועל.

הרי בעניינים החשובים לאדם, הוא בדרך כלל משתדל לעמוד על הפרטים. כשממונו מונח על הכף, הוא שואל שאלות, מבקש הסברים ובודק את מה שנאמר לו.

ואילו כשמדובר בדברי ה׳, הוא אינו משקיע בבירור הדברים ופוטר את עצמו בטענה: "לא ידעתי".

פעם אמרו לרב חיים מבריסק על יהודי מסוים שהוא ביסודו ירא שמיים, אבל "תמים".

השיב רבי חיים, "נכון הוא תמים, אבל זה מראה שהתורה זה לא העסק שלו". שהרי בכל הנוגע לעסקיו, הוא אינו תמים כל כך, אלא מבין בהם היטב.

נקודה למחשבה

התמיהה היא יסוד הדרשה

כשיעקב נכנס אל יצחק אביו כדי לקבל את הברכות, יצחק שומע את קולו וממשש את ידיו. הוא חש שיש כאן דבר שאינו מתיישב, ואומר: ״הקול קול יעקב והידים ידי עשו״ (בראשית כז, כב).

על פסוק זה דרשו חז״ל: ״בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות, אין הידים ידי עשו״ (בראשית רבה סה, כ). קול התורה והתפילה הוא כוחו של יעקב, וכאשר קולו נשמע כראוי, אין ידי עשו שולטות בו.

אולם לכאורה יש לתמוה: כיצד למדו זאת חז״ל מן הפסוק? הרי יצחק אומר במפורש: ״הקול קול יעקב והידים ידי עשו״. לכאורה, שני הדברים מופיעים כאן יחד, ולא נאמר שקול יעקב מונע את כוחן של ידי עשו!

שמעתי לבאר שדווקא התמיהה שבדברי יצחק היא יסוד הדרשה. יצחק אינו רק מתאר את מה שהוא שומע ומרגיש, אלא תמה על הסתירה שביניהם: כיצד ייתכן שהקול הוא קול יעקב, ובו בזמן הידיים הן ידי עשו?

מתמיהתו למדו חז״ל ששני הכוחות אינם יכולים לשלוט יחד: בשעה שקולו של יעקב נשמע כראוי בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, אין ידי עשו שולטות בו.

בלילה במדבר

תפילה מעומק הלב, בלב המדבר.

פעם הוזמן הרב יעקב שכטר לשוחח עם תלמידי ישיבה. במהלך השיחה סיפר מעשה שאירע באופקים, שבה כיהן כרב הרב שמשון דוד פינקוס.

בעיר התגורר יהודי שהקדיש את חייו ללימוד התורה. לו ולאשתו לא היו ילדים. השנים חלפו. בני הזוג פנו לרופאים, עברו טיפולים וחיפשו עזרה, אך ביתם נותר שקט.

יום אחד קרא הרב פינקוס לאותו אדם ואמר: ״יש דרך אחת שעדיין לא ניסית. כעת אין לי זמן. בוא אליי בחצות הלילה״.

בשעה שנקבעה דפק האיש בדלת. הרב קיבל את פניו במאור פנים והזמין אותו להיכנס למכונית.

״מהי אותה דרך?״ שאל האורח. ״המתן, עוד מעט תדע״.

הם יצאו מאופקים, נסעו לכיוון באר שבע ומשם פנו לעבר ירוחם. מסביב השתרע המדבר.

לפתע עצר הרב את המכונית. ״רד כאן״. האיש נבוך. הוא הביט סביבו: לא בתים ולא אנשים. ״מה עליי לעשות כאן?״

השיב הרב פינקוס: ״כעת אתה לבד במדבר. רק אתה וריבונו של עולם. ספר לו על כאבך. בכה, בקש והתחנן מכל הלב. אני אחזור בעוד חצי שעה״.

המכונית התרחקה. כשהוא לבדו, החל האיש להתפלל. את כל מה שהצטבר במשך שנות ההמתנה הארוכות, את כל מה שהיה קשה כל כך לספר לאחרים, שפך כעת לפני הקדוש ברוך הוא.

כעבור חצי שעה חזר הרב. הוא הוריד את חלון המכונית, התבונן היטב בפניו ואמר: ״לא, התכוונתי לתפילה אחרת. בקש ממעמקי הלב. פתח לפניו את כל נשמתך״. ושוב נסע לדרכו.

האיש המשיך להתפלל. כששבה המכונית כעבור חצי שעה נוספת, היו פניו שטופות דמעות.

הרב פינקוס חייך: ״לכך התכוונתי. כעת, בעזרת ה׳, תראה ישועה״.

לפי המסופר, כעבור תשעה חודשים נולד לבני הזוג בן.

בכך סיים הרב שכטר את הסיפור. אולם לאחר השיחה, כשכבר עמד לצאת מן הישיבה, ניגש אליו אחד התלמידים. ״כבוד הרב״, אמר הבחור, ״אני הוא אותו בן״.

בתחילת פרשת תולדות נאמר: ״ויעתר יצחק לה׳ לנכח אשתו כי עקרה הִוא״ (בראשית כה, כא).

רבנו בחיי עומד על סדר הדברים: תחילה מזכירה התורה את התפילה, ורק אחר כך את העקרות, שלכאורה הייתה הסיבה לתפילה.

הוא רואה בכך משמעות עמוקה. אנו רגילים לראות בתפילה אמצעי להשיג את מה שחסר לנו. אולם לתפילה יש גם תכלית בפני עצמה: לקרב את האדם לבוראו ולאפשר לו לפנות אליו בכל ליבו.

באותו לילה במדבר הביא האיש לפני הקדוש ברוך הוא את כאבו הכמוס ביותר. וכעבור שנים עמד לפני שומעיו של הרב שכטר בחור שחייו היו המשכו של אותו סיפור.

על פי ״אוצרותינו״.